

Πραγματεία Περί σωτηρίας των Αιρετικών

Γέροντος Δανιήλ Κατουνακιώτου

Εκ του Βιβλίου

**ΕΞ ΕΡΗΜΟΥ
ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ**

Τόμος Ε'
Έκδοση Μοναστικής Αδελφότητας Δανιηλαίων
1985

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Η Αίρεση είναι χωρισμός από τον Θεό. Άλλο είναι αμαρτωλός και άλλο αιρετικός. Ο αμαρτωλός μένει στους κόλπους της Αγίας Εκκλησίας, στο έλεος και την ευσπλαχνία του Θεού, ενώ ο αιρετικός γίνεται αποστάτης, εχθρός του Θεού και χάνει τη θεία χάρη.

Ο εχθρός μας διάβολος, επειδή δεν μπορεί να προτρέψει τους Ορθοδόξους στην έμπρακτη αμαρτία, σοφίζεται τις δεξιές πλάνες και αιρέσεις μέσω του κρυφού εγωισμού και ους κάνει υποχείριους με απρόβλεπτες συνέπειες.

Στις αιρέσεις ταλαιπωρούνται οι πιστοί και το φοβερότερο, εάν πεθάνουν ενώ βρίσκονται σε αυτές, μένουν μακριά από τον Νυμφώνα Χριστό.

Στην Εκκλησιαστική Ιστορία βλέπουμε ότι, μόλις καταργήθηκε η ειδωλολατρία με τη διάδοση του Χριστιανισμού, ο εφευρέτης των κακών, ο δολοπλόκος σατανάς έσπειρε σε ορισμένους εγωιστές βλάσφημες θεωρίες εναντίον του Ιησού Χριστού και της Αγίας Τριάδας. Γι' αυτό οι θείοι Πατέρες, που συνήλθαν με τη χάρη του Θεού στις Αγίες Συνόδους, καταδίκασαν και εξόρισαν αυτούς από την Εκκλησία του Χριστού.

Δε σταμάτησε όμως και πάλι ο εχθρός μας διάβολος να ταλαιπωρεί την Αγία μας Εκκλησία με τις ποικίλες αιρέσεις. Ιδίως στα τέλη του προηγούμενου αιώνα μέχρι και σήμερα έσπειρε διάφορες αιρέσεις για να αποπλανήσει τους πιστούς.

Κατ' αυτήν περίπου την περίοδο, δηλαδή κατά τα έτη 1844-1929, έζησε και ο αείμνηστος μας Παππούς, ο Γέροντας Δανιήλ ο Κατουνακιώτης, γόνος της περίφημης και αλησμόνητης Σμύρνης, από την Ευαγγελική Σχολή απ' όπου και αποφοίτησε.

Μετά τις σπουδές του, σε νεαρή ηλικία η θεία Πρόνοια τον οδήγησε στο Άγιο Όρος, τον Άθωνα. Γεμάτος από θεϊκό έρωτα, πέρασε ακόρεστα από όλα τα στάδια της μοναχικής ζωής και με την αδιάκριτη υπακοή, την ολοκληρωτική αυταπάρνηση και τη μελέτη των Αγίων Πατέρων έφτασε στο υπερφυσικό και πήρε το χάρισμα της διακρίσεως.

Ως πιστό τέκνο της Ορθόδοξης Εκκλησίας χαιρόταν και ευχαριστιόταν για κάθε πρόοδο σε Αυτήν, λυπόταν όμως και θλιβόταν για κάθε καινοτομία και αίρεση.

Ο Πανάγαθος Κύριος τον προίκισε με το θείο δώρο της ορθής γραφίδας. Υποκινούμενος, λοιπόν, από ένθεο ζήλο για την Αγία μας Εκκλησία, και κινούμενος από πολλούς Άγιους Αρχιερείς και πιστούς Χριστιανούς, συνέγραψε κατά καιρούς διάφορες πραγματείες και επιστολές, με τις οποίες συνιστούσε και παρότρυνε τους πιστούς να μένουν σταθεροί και ακλόνητοι στα δόγματα και τις παραδόσεις της Ορθόδοξης μας Εκκλησίας.

Τα εν λόγω συγγράμματά του δημοσιεύτηκαν τότε, άλλα σε μικρά φυλλάδια, άλλα σε χριστιανικά περιοδικά, ενώ τα περισσότερα στάλθηκαν ως επιστολές και παρέμειναν αδημοσίευτα, γιατί δεν υπήρχε η οικονομική δυνατότητα να δημοσιευτούν. Έπειτα, για πενήντα χρόνια και παραπάνω, παρέμειναν στη σιωπή λόγω των εμπόλεμων καταστάσεων και των ποικίλων εμποδίων.

Όπως όμως είναι γνωστό, από τις αρχές του 1981, με τη Θεία πρόνοια οδηγηθήκαμε στην έκδοση τεσσάρων τόμων από τα εν λόγω πνευματικά συγγράμματα. Γεμάτοι από πνευματική ικανοποίηση για το μεγάλο ενδιαφέρον πολλών αγίων Αρχιερέων, ιερέων και πιστών, δημοσιεύουμε ήδη τον πέμπτο κατά σειρά τόμο με τον τίτλο «Εξ Ερήμου Διατυπώσεις». Ο εν λόγω τόμος συμπεριλαμβάνει μελέτες και επιστολές κατά των σύγχρονων ποικίλων αιρέσεων, όπως επίσης και κατά του σύγχρονου οικουμενισμού και των εκκλησιαστικών μεταρρυθμίσεων. Επίσης, στις πραγματείες και τις επιστολές αυτές αναπτύσσονται πολλά εκκλησιαστικά, ηθικά και κοινωνικά θέματα.

Όπως βλέπουμε, η εποχή μας είναι εποχή χαλάρωσης των ιδανικών της ορθόδοξης πίστης, ή μάλλον κατάρτησης των ηθικών επιταγών. Γι' αυτό και οι γνήσιοι πιστοί χρειάζονται σχετική ενίσχυση. Ο εν λόγω πέμπτος τόμος «Εξ Ερήμου Διατυπώσεις» θα στερεώσει ακόμα περισσότερο τους πιστούς στην ορθόδοξη πίστη και τις Πατερικές παραδόσεις και θα απαλλάξει πολλούς αδελφούς, οι οποίοι τυχαία και αβασάνιστα υπέπεσαν στις φοβερές πλάνες και αιρέσεις και στο σύγχρονο θηρίο του οικουμενισμού. Πιστεύουμε ότι ο καθένας, μελετώντας σε βάθος τα κείμενα του πέμπτου τόμου του αειμνηστού μας παππού Γέροντα Δανιήλ, θα μείνει σταθερός και ακλόνητος στην Ορθόδοξη Αγία μας Εκκλησία και μαζί με τα άλλα καλά έργα που θα κάνει, θα κερδίσει την ουράνια Μακαριότητα.

Ιερομόναχος Μόδεστος Δανιηλίδης
Γέροντας της Μοναστικής Αδελφότητας των Δανιηλαίων
Κατουνάκια, 1^η Φεβρουαρίου 1985

Πραγματεία Περί σωτηρίας των Αιρετικών

Προς τον Οσιολογιότατο μεταξύ των Μοναχών κ. Ευδόκιμο
Χαίρε, υγίαινε

Σας γράφω ως συνέπεια της δικής σας θερμής παράκλησης σχετικά με την ερώτηση, εάν αυτοί που είναι αιρετικοί, επειδή αιρετικοί ήταν οι πρόγονοί τους, και οι κακόδοξοι κάνουν έργα θεοφιλή και θεάρεστα και από άγνοια είναι κακόδοξοι, θα τύχουν του ελέους του Χριστού κατά τη Δευτέρα Παρουσία ή όχι; Επίσης, και εάν κάποιοι Ιεραπόστολοι από αυτούς, κηρύττοντας το όνομα του Χριστού συγχρόνως υμνούν το δόγμα τους και γίνονται αποδεκτοί από τους ασεβείς και ειδωλολάτρες, θα βρεθούν δεξιά του Χριστού;

Σε απάντηση, ακόμα κι αν η ερώτησή σας είναι πολύ τολμηρή, εν τούτοις όμως, επειδή αυτή η πρόταση δεν προέρχεται μόνο από εσάς, αλλά και από πολλούς νεωτεριστές, γι' αυτό, προς ικανοποίηση της δικής σας απορίας και προς υπονόμηση της αμαρτημένης δεξιάς αποπλάνησης από τα λεγόμενα των νεωτεριστών, ας καταθέσουμε τα παρακάτω:

Η δική μας Ορθόδοξη Εκκλησία του Χριστού, η οποία έχει θεμελιωτή τον Ίδιο τον Θεό και Σωτήρα μας Ιησού Χριστό και στηρίζεται και ενισχύεται από τους Αγίους Αποστόλους και τις Οικουμενικές και Τοπικές Ιερές Συνόδους, με την επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος, όλα όσα σκέφτεται και διδάσκει είναι πάρα πολύ σωστά, αδιάβλητα, αγιότατα και ανεπίδεκτα της ελάχιστης παρατήρησης.

Τις καινούριες γνώμες όσων προσπάθησαν να αναδειχτούν ως εφευρέτες νέων δογμάτων και καινούριων δοξασιών, που δεν είναι καταχωρημένες στα Πρακτικά ολόκληρης της Ανατολικής του Χριστού Εκκλησίας, αυτές πρέπει να απορρίπτουμε, αν και φαίνονται σε μας κάπως αρεστές **επειδή γίνονται εύκολα συμπαθητικές.**

Εκφρασμένο μία φορά, ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός με παρρησία κήρυξε και είπε: «ο πιστεύσας και βαπτισθείς σωθήσεται, ο δε απιστήσας κατακριθήσεται» (Μάρκ.16,16) [αυτός που πίστεψε και βαπτίστηκε θα σωθεί, ενώ αυτός που δεν πίστεψε θα κατακριθεί], και επίσης «εάν μη τις γεννηθή εξ ύδατος και Πνεύματος ου δύναται εισελθείν εις την Βασιλείαν του Θεού» (Ιωάν. 3,3) [αν κάποιος δε γεννηθεί από νερό και Πνεύμα, δεν μπορεί να εισέλθει στη Βασιλεία του Θεού] και «τω εις το Άγιον Πνεύμα βλασφημήσαντι ουκ αφεθήσεται» (Λουκ. 12,10) [, Και κάπου αλλού «ο λύσας μίαν των εντολών μου των ελαχίστων και διδάξας ούτω τους ανθρώπους, ελάχιστος κληθήσεται εν τη Βασιλεία των ουρανών». Εμείς πάνω σε αυτά μπορούμε να πούμε κάτι;

Εάν οι θεοφόροι Απόστολοι και οι υπόλοιποι Μεγάλοι Διδάσκαλοι της Εκκλησίας με πολύ ιδρώτα και άπειρες κακώσεις, με εξορίες και ανεκδιήγητες καταθλίψεις και άπειρα βάσανα, τα οποία υπέμειναν για τη στερέρωση της Ορθοδοξίας και την καταπολέμηση και την απομάκρυνση των κακόδοξων αιρέσεων, ακόμα και με το ίδιο τους αίμα, προέβλεπαν ότι οι ετερόδοξοι θα τύχουν έλεος και θα καταταχθούν μαζί με τους ευσεβείς, **τότε περιττοί ήταν εκείνοι οι ανδρείοι αγώνες, τους οποίους κατέβαλλαν εναντίον τυράννων και ασεβών και εναντίων των κακόδοξων αιρεσιάρχων που αναδεικνύονται κατά καιρούς. Τότε περιττή είναι η φροντίδα για τη σύσταση των Οικουμενικών Συνόδων και των Τοπικών. Τότε έπρεπε, σύμφωνα με τη μάταιη γνώμη των νεωτεριστών να φαίνονται οι Άγιοι της Εκκλησίας επιεικέστεροι, παραβλέποντας τις διάφορες καινοτομίες.** Τότε κενοί και μάταιοι οι αγώνες της Εκκλησίας και οι Κανόνες των Αγίων Αποστόλων και όλα τα πρακτικά χωρία των Οικουμενικών Συνόδων. Αλλά δεν είναι έτσι, δεν είναι!

Ο Άγιοι Απόστολοι και οι υπόλοιποι Αγιότατοι Πατέρες της Εκκλησίας, έχοντας μέσα τους τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, και καθοδηγούμενοι από αυτό, συγκάλεσαν τις Οικουμενικές Συνόδους με σκοπό την καταπολέμηση και την καταδίωξη των κακόδοξων αιρετικών και τη στηλίτευση της αιρετικής τους μόλυνσης, για να λυτρώσουν το ποίμνιο του Χριστού από τις κακόδοξες βλασφημίες αυτών.

Ο Άγιοι Πατέρες της Εκκλησίας ήταν ομολογουμένως άνδρες θεοσεβείς, άνδρες αγιότατοι, άνδρες θαυματουργοί, **άνδρες χωρίς ίχνος κακίας, υπομονετικοί, επιεικείς, που δεν ανταποδίδουν κακό στο κακό, άνδρες εντελώς**

ευεργέτες και γνήσιοι, σε όλα ακόλουθοι του Σωτήρα μας Ιησού Χριστού.

Αυτοί που κήρυτταν την ευσέβεια και στηλίτευαν τις φλύαρες κακοδοξίες των ασεβών και αιρετικών, δεν **απέβλεπαν ούτε σε κάποιον εθνικό σκοπό** ούτε στην **ηθική ή εγωιστική τους ικανοποίηση**, σύμφωνα με το ήθος των φιλόδοξων αιρετικών, αλλά έσπευδαν ως άλλοι Απόστολοι του Χριστού, για να λυτρώσουν τους πιστούς από τις κακοδοξίες. Για αυτό, για να μη μολυνθούν συνεπώς από αυτή τη βρωμιά και τα υπόλοιπα πρόβατα της Εκκλησίας, συγκάλεσαν τις Αγίες Οικουμενικές Συνόδους και έδωξαν μακριά από την Εκκλησία του Χριστού, όπως λέγεται, αυτούς που την έβλαπταν.

Και εάν, καθώς τα πράγματα ήδη μας διδάσκουν, δε γίνονταν οι Οικουμενικές Σύνοδοι και δεν καταπολεμούσαν τα διάφορου είδους κακόδοξα φρονήματα των

ετερόδοξων, **τολμώ να πω, ότι σήμερα και η ίδια η Ορθόδοξη Εκκλησία θα κλονιζόταν. Εάν σήμερα, με τόσες διαβεβαιώσεις και με τόσες αποκαλύψεις και θαύματα, με τα οποία στερεώθηκε η ευσέβεια και έστησε τρόποιο η Ανατολική Εκκλησία του Χριστού κατά των αντιπάλων, πάλι κάποιιο από τους δικούς μας- μακάρι να μη γινόταν!- συνηγορούν με τις αμαρτημένες κακοδοξίες των αιρέσεων που έχουν αποκηρυχθεί· τι θα συνέβαινε, εάν δεν εξασφαλιζονταν οι πιστοί από τους ακαταμάχητους, ακράδαντους πύργους των Αγίων Οικουμενικών Συνόδων!** Ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν απέβαλε από τους κόλπους της τους πρωταίτιους μόνο αιρεσιάρχες ως τα πιο διεφθαρμένα μέλη, **αλλά και τους οπαδούς τους,** γίνεται φανερό από το Συνοδικό, το οποίο ακριβώς εξέθεσαν οι Άγιοι Πατέρες κατά την Κυριακή της

Ορθοδοξίας, στους οποίους σε πληθυντικό αριθμό εκφώνησε το «Ανάθεμα». Να τι λένε: «Τοις μη ορθώς τας των Αγίων Διδασκάλων της του Θεού Εκκλησίας θείας φωνάς εκλαμβάνομένοις, και τα σαφώς και αριδήλως εν αυταίς δια της του Αγίου Πνεύματος χάριτος ειρημένα, παρερμηνεύειν τε και περιστρέφειν πειρωμένοις Ανάθεμα γ'!» [Ανάθεμα τρεις φορές αυτούς που δεν εκλαμβάνουν σωστά τη θεόπνευστη διδασκαλία των Αγίων Διδασκάλων της Εκκλησίας του Θεού και αυτούς που προσπαθούν να παρερμηνεύσουν και να αλλάξουν αυτά που έχουν ειπωθεί με σαφήνεια και πολύ φανερά μέσω της χάριτος του Αγίου Πνεύματος]. Και ακόμη: «Τοις μη πίστει καθαρά και απλή και ολοψύχω καρδιά τα του Σωτήρος ημών Θεού και της αχράντως Αυτόν τεκούσης Δεσποίνης ημών Θεοτόκου και των λοιπών Αγίων εξαισία θαύματα δεχομένοις, αλλά πειρωμένοις αποδείξει και λόγοις σοφιστικοίς ως αδύνατα διαβάλλειν ή κατά το δοκούν αυτοίς παρερμηνεύειν και κατά την ιδίαν γνώμην συνιστάν, Ανάθεμα!» [Και κατά την ίδια γνώμη συνιστά Ανάθεμα: αυτοί που δε δέχονται με πίστη καθαρή και ολόψυχη καρδιά τα εξαισία θαύματα του Σωτήρα μας Θεού και της Δέσποινάς μας Θεοτόκου που Τον γέννησε άσπιλα και των υπόλοιπων Αγίων, αλλά που προσπαθούν με αποδείξεις και λόγους σοφιστικούς να διαβάλλουν με αδύνατο τρόπο ή όπως φαίνεται να παρερμηνεύουν!]. Επίσης, και «ει τις ου προσκυνεί τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν εν εικόνι περιγραφτόν, κατά το ανθρώπινον, είτω ανάθεμα!» [Εάν κάποιος δεν προσκυνεί τον Κύριό μας Ιησού Χριστό σε εικόνα σχεδιασμένη, κατά το ανθρώπινο, ας αναθεματιστεί!]. Και ακόμη: «Βαρλαάμ και Ακινδύνω και τοις οπαδοίς και διαδόχοις αυτών, Ανάθεμα!» [Ανάθεμα τον Βαρλαάμ και τον Ακίνδυνο και τους οπαδούς και διαδόχους τους!]. Και ακόμη: «όλοις τοις αιρετικοίς, Ανάθεμα!» [Ανάθεμα όλους τους αιρετικούς!].

Επίσης, από την άλλη, η Εκκλησία του Χριστού εκφώνησε στους ορθόδοξους χριστιανούς το «αιωνία η μνήμη γ'» λέγοντάς το έτσι: «Των την ένσαρκον του Θεού Λόγου παρουσίαν λόγω και στόματι και καρδία και νω, γραφή τε και εικόσιν ομολογούντων, Αιωνία η μνήμη γ'» [Αιώνια η μνήμη αυτών που ομολογούν την ένσαρκο παρουσία του Λόγου του Θεού με λόγο και στόμα και καρδιά και νου και γραφή και εικόνες]. Και στο εξής σε όλους τους ορθόδοξους χριστιανούς που σκέφτονται και ομολογούν όσα «οι Προφήται ως είδον, οι Απόστολοι ως εδίδαξαν, η Εκκλησία ως παρέλαβεν, οι Διδάσκαλοι ως εδογμάτισαν, η Οικουμένη ως συμπεφώνηκεν, η χάρις ως έλαμψεν, η αλήθεια ως αποδέδεικται, το ψεύδος ως απελήλαται, η σοφία ως επαρουσιάσατο, ο Χριστός ως εβράβευσεν, Αιωνία η μνήμη!» [οι Προφήτες όπως είδαν, οι Απόστολοι όπως δίδαξαν, η Εκκλησία όπως παρέλαβε, οι Διδάσκαλοι όπως δογμάτισαν, η Οικουμένη όπως έχει συμφωνήσει, η χάρη όπως έλαμψε, η αλήθεια όπως έχει αποδειχτεί, το ψεύδος αποπέμπεται, η σοφία όπως παρουσιάστηκε, ο Χριστός όπως βράβευσε, Αιώνια η μνήμη!].

Από αυτά που έχουν ειπωθεί και από όσα η δική μας Ορθόδοξη Εκκλησία διδάσκει, γίνεται φανερό ότι όσοι ζουν μακριά από την Ανατολική Εκκλησία του Χριστού, αυτοί οι ίδιοι, επειδή δεν έχουν την υιοθεσία και τη σφραγίδα του Αγίου Πνεύματος, υπόκεινται στην κόλαση.

Αυτή η φαινομενική φιλανθρωπία ή-για να το πω καλύτερα-η ανεξιθρησκεία μερικών φιλοπρόδων νεωτεριστών, οι οποίοι φαίνονται σαν να είναι πιο συμπαθητικοί του Σωτήρα μας Ιησού Χριστού και της Ορθόδοξης Εκκλησίας του και υποστηρίζουν ότι είναι αδύνατο να κολαστούν τόσες χιλιάδες άνθρωποι, αν και έχουν βρεθεί και γεννηθεί από τους προγόνους τους σε ετερόδοξες Εκκλησίες, αυτή, λέω, η γνώμη είναι βλασφημία ασυγχώρητη που έχει καταδικαστεί από την Ε' Οικουμενική Σύνοδο, η οποία καταδίκασε τα συγγράμματα του Ωριγένη, όπου λέγεται ότι η κόλαση θα έχει τέλος και ότι οι δαίμονες θα σωθούν και άλλες τέτοιες ασέβειες, ακολουθώντας την κακόδοξη γνώμη για την οποία γίνεται λόγος και την οποία εμείς οι ευσεβείς χριστιανοί πρέπει να απορρίψουμε ως αρκετά επιβλαβή και ολέθρια. Διότι όσοι σκέφτονται με αυτόν τον τρόπο βλασφημούν κατά του Αγίου Πνεύματος, που απέδειξε το ανεπίδεκτο αυτής της οικονομίας μέσω των Οικουμενικών και Τοπικών Συνόδων. Αυτή η κακόδοξη γνώμη υπαγορεύεται από τον διάβολο, που εξαπάτησε τους προπάτορές μας με το «ου θανάτω αποθανείσθε, αλλά διανοιχθήσονται οι οφθαλμοί υμών» [με το θάνατο δε θα πεθάνετε, αλλά θα ανοιχτούν τα μάτια σας]. Αυτός και τώρα υπαγορεύει στους νεωτεριστές που δεν έχουν υγιείς τις συνειδήσεις, τους οποίους **έχει υποχείριους σε κάποια άλλα πάθη και λάθη**, λέγοντάς τους «ο Θεός είναι εύσπλαχνος και φιλόανθρωπος και θα σώσει πάντας τους χριστιανούς, οίτινές εισιν υποκείμενοι εις πολλά ολισθήματα, διά το ευόλισθον της ανθρωπίνης ατελείας και αδυναμίας, καθώς και τους εν αγνοία ευρεθέντας αιρετικούς!!» [ο Θεός είναι εύσπλαχνος και φιλόανθρωπος και θα σώσει όλους τους χριστιανούς, οι οποίοι είναι υποταγμένοι σε πολλές αμαρτίες εξαιτίας της ευκολίας του αμαρτήματος της ανθρωπίνης ατελείας και αδυναμίας, καθώς και αυτούς που βρέθηκαν από άγνοια στην αίρεση!!].

Η λεγόμενη φιλανθρωπία αυτών των νεωτεριστών της ανεξιθρησκείας, ότι θα σωθούν με την απόλυτη φιλανθρωπία του Θεού και τα υπόλοιπα έθνη, από πού έχει την ύπαρξή της; Ποια περικοπή του Ιερού Ευαγγελίου ή των Αγίων Πατέρων της Εκκλησίας βρήκαν αυτοί, στην οποία στηρίζονται και διαδίδουν τέτοιες παραλογίες;

Ποιος, παρακαλώ, που έχει υγιή νου και έχει ανατραφεί με τα αληθινά σπέρματα της ευσέβειας, αναθεωρώντας με ευσέβεια προς τον Θεό την ανέκφραστη σε μας φιλανθρωπία και κηδεμονία του Πανάγαθου Θεού, την οποία όχι μόνο οι Δίκαιοι εδώ και αιώνες Προφήτες και Διδάσκαλοι θαύμασαν, αλλά και που η ίδια η Ουράνια Ιεραρχία των Αγίων Αγγέλων νιώθει έκπληξη, δε βρίσκει λόγους προς

ευχαριστία και μπορεί να μιλήσει εναντίον της απόφασης του Σωτήρα μας Ιησού Χριστού, την οποία ομολόγησαν όλοι και ενίσχυσαν οι θεοφόροι Απόστολοι και οι υπόλοιποι Διδάσκαλοι της Εκκλησίας;

Τέτοια είναι η φιλανθρωπία και κηδεμονία του Πανάγαθου Θεού, γιατί, αφού πήρε στους ώμους Του την προπατορική αμαρτία και υπέστη σταυρικό θάνατο για να σωθεί το ανθρώπινο γένος και να το ελευθερώσει από τον αιώνιο θάνατο, πάλι κήρυττε «ο πιστεύσας και βαπτισθείς σωθήσεται, ο δε απιστήσας κατακριθήσεται» [αυτός που πίστεψε και βαπτίστηκε θα σωθεί, ενώ αυτός που δεν πίστεψε θα κατακριθεί], και «εάν μη τις γεννηθή εξ ύδατος και Πνεύματος ου δύναται εισελθείν εις την βασιλείαν του Θεού» [εάν κάποιος δε γεννηθεί από το νερό και το Πνεύμα, δεν μπορεί να εισέλθει στη βασιλεία του Θεού] και ακόμη «απελεύσονται ουτοι εις ζωήν αιώνιον, οι δε εις κόλασιν ατελεύτητον» [αυτοί θα πάνε στην αιώνια ζωή, ενώ οι άλλοι στην αιώνια κόλαση]. Από αυτά απέδειξε ότι **μόνο η φιλανθρωπία του Θεού δε σώζει τον άνθρωπο**, εάν και εμείς δεν υποτασσόμαστε στο θείο θέλημα και, πιστεύοντας χωρίς δισταγμό σε Αυτόν, φυλάττουμε τις εντολές Του. Μήπως ο φιλάνθρωπος και Σωτήρας μας Ιησούς Χριστός δεν μπορούσε με την παρουσία Του πάνω στη γη να πείσει όλους τους ανθρώπους να Τον πιστέψουν και συνεπώς να σώσει τους πάντες; Γιατί, λοιπόν, πολλοί έμειναν στην ασέβεια και Του ανταπέδωσαν κακά αντί καλά; Ναι, ομολογουμένως μπορούσε, ως Θεός παντοδύναμος· στο θέλημά Του ποιος αντιστάθηκε; Αλλά ως Θεός δεν είναι μόνο εύσπλαχνος και ελεήμων, αλλά και δίκαιος και επειδή προίκισε τον άνθρωπο με το αυτεξούσιο, γι' αυτό απαιτεί ο καθένας με τη δική του θέληση να αγαπήσει το καλό αντί του κακού και να γίνει κληρονόμος της Βασιλείας Του. Έχοντας αυτό υπόψη, ο κύριος μας έλεγε: «όστις θέλει οπίσω μου ελθείν απαρνησάσθω εαυτόν και αράτω τον σταυρόν αυτού και ακολουθείτω μοι» [όποιος θέλει να έρθει πίσω μου, ας απαρνηθεί τον εαυτό του και ας σηκώσει το σταυρό του και ας με ακολουθήσει] και «ο απολέσας την ψυχήν αυτού ένεκεν εμού, ούτος ευρήσει αυτήν» [αυτός που έχασε την ψυχή του για μένα, αυτός θα τη βρει]· και ακόμη «στενή και τεθλιμμένη η οδός η απαύουσα εις την ζωήν και πλατεία και ευρύχωρος η απαύουσα εις την απώλειαν» [στενή και θλιμμένη η οδός που οδηγεί στη ζωή, ενώ πλατιά και ευρύχωρη αυτή που οδηγεί στην απώλεια]. Όσοι, λοιπόν, κακοπροαίρετα πολιτεύονται και με τη θέλησή τους κλείνουν τα μάτια τους στην αλήθεια του Ευαγγελίου, αυτοί δίκαια θα τιμωρούνται στην κόλαση.

Αυτό θα το δούμε σαφέστερα στους κακοπροαίρετους Γραμματείς και Φαρισαίους, οι οποίοι, ακόμα κι αν γνώριζαν καλά τον ερχομό του Μεσσία και είχαν βέβαιο τον προφητικό λόγο και έβλεπαν ότι στο πρόσωπο του Κυρίου μας Ιησού Χριστού όλα εκπληρώνονται, εν τούτοις όμως όντας σκληροί, μελετούσαν κακοπροαίρετα πώς να τον ακυρώσουν! Αυτοί έβλεπαν τις άπειρες θαυματουργίες του Ιησού και προσπαθούσαν κακόβουλα να τις διαψεύσουν. Είδαν τον τυφλό στα μάτια και αφού έγινε φανερά γνωστό με διάφορες ανακρίσεις και διαδηλώσεις ότι ο Ιησούς τον έκανε καλά, είπαν κάποτε στον τυφλό: «δος δόξαν τω Θεώ, ότι ο άνθρωπος ούτος αμαρτωλός εστιν!» [δόξασε τον Θεό, επειδή ο άνθρωπος αυτός είναι αμαρτωλός!]. Έφτασε η μέρα του σωτήριου Πάθους. Εκεί μετά το θάνατο του Σωτήρα είδαν τη γη να συνταράσσεται, τον ήλιο να έχει σκοτεινιάσει, το κάλυμμα του Ναού να έχει ραγίσει, είδαν ότι αυτός που υποφέρει είναι ο δημιουργός του Ουρανού και της γης, ακόμα κι αν πάλι επέμεναν στη σκληρότητα και την απιστία. Επιτέλους είδαν και την Ανάσταση να κηρύττεται από τους ίδιους τους στρατιώτες και αντί να καταλάβουν και να πιστέψουν, αυτοί τους δωροδόκησαν για να διαψεύσουν την Ανάσταση του Σωτήρα.

Σε τέτοιες, λοιπόν, κακοπροαίρετες ψυχές δεν ταιριάζει η κόλαση και η αιώνια τιμωρία; Αυτό το ίδιο ακολουθεί και με την Σωτήρια Ανάληψη του Σωτήρα Ιησού.

Όσοι καλοπροαίρετα δέχτηκαν το λόγο του Ευαγγελίου και πίστεψαν, αυτοί και σώθηκαν, όσοι όμως απεναντίας ήταν δύστροποι και επέμεναν οικιοθελώς στην απιστία, αυτοί βέβαια και χάθηκαν.

Από αυτούς, λοιπόν, τους εγωιστές και κακόβουλους ανθρώπους διείσδυσαν συνεπώς οι διάφορες Αιρέσεις και τα πολλών ειδών σκάνδαλα και σχίστηκε η Εκκλησία του Χριστού σε διάφορες Αιρέσεις.

Είναι, όμως, αδύνατο να εγκαταλείψει ο Πανάγαθος Θεός εκείνον που φροντίζει τη συνείδησή του και έχει καλή προαίρεση προς το αγαθό, και να πεθάνει στην απιστία. Το μυστήριο της ένσαρκης οικονομίας του Χριστού ανακαλύπτεται με άρρητο τρόπο σε όλους τους πιστούς και τους άπιστους, αλλά η κακή συνήθεια, μάλιστα δε και η αμαρτωλή ζωή και η μοχθηρή προαίρεση, δεν αφήνει ούτε τους άπιστους και αιρετικούς, ούτε τους πιστούς που έρπουν προς τα πάθη να μετανοήσουν και να σωθούν.

Αλλά επειδή το κυρίως δίλημμα, το οποίο ακριβώς προβάλλουν αυτοί που βρίσκονται απέναντί μας είναι ότι όσον αφορά τους πρώτους αιρεσιάρχες, αυτοί βέβαια πρέπει να τιμωρηθούν στην κόλαση ως πρωταίτιοι των αιρέσεων, οι ακόλουθοι όμως αυτών τι φταίνει, αφού γεννήθηκαν και ανατράφηκαν στο δόγμα τους, το οποίο φαίνεται σε αυτούς το πιο ορθόδοξο· απαντώντας σε αυτό λέμε: πράγματι λέχθηκε ότι «ψυχικός άνθρωπος ου δέχεται τα του πνεύματος, μωρία γαρ αυτώ εστί». Εάν αυτοί ήταν άνδρες πνευματικοί, άνδρες θεοσεβούμενοι και μάλιστα ορθόδοξοι, δε θα ήθελαν να προβάλλουν τέτοιες προτάσεις ή μάλλον να πουν κακόδοξες γνώμες που είναι αντίθετες όχι σε άτομα, για παράδειγμα σε κάποιον Πέτρο ή Παύλο, αλλά στο Ιερό Ευαγγέλιο και στην Καθολική Ορθόδοξη Εκκλησία του Χριστού.

Αυτοί ας μάθουν ότι ο Πανυπεράγαθος Θεός, ο Φιλάνθρωπος από τη φύση Του, Αυτός που ανατέλλει τον ήλιο για τους δίκαιους και τους άδικους, για τους αγαθούς και αμαρτωλούς, Αυτός που προνοεί για τη σωτηρία του καθενός, ενεργεί τα ωφέλιμα και σωτήρια, ενώ εμείς δε γνωρίζουμε πώς Αυτός ο Πλάστης μας και Δημιουργός, όντας φιλάνθρωπος τρυπάει την καρδιά και τη συνείδηση του καθένα, είτε πιστού είτε απίστου, με κάποιον άρρητο τρόπο, για να αποφύγει την αμαρτία ή οποιαδήποτε κακοδοξία και να σωθεί. Αλλά, όπως προλάβουμε να πούμε, η κακή προαίρεση του καθενός, που καίει τα μάτια της ψυχής, δεν την αφήνει να επανέλθει στη νηφαλιότητα και να δει την αλήθεια.

Σε αυτό λένε οι θεοσεβούμενοι Πατέρες της Εκκλησίας, οι λεγόμενοι Νηπτικοί, ότι ο Πανάγαθος Θεός έχει γενική πρόνοια για όλα τα έθνη, για τους ορθόδοξους όμως έχει καθολική και ειδική πρόνοια. Και στους Ορθόδοξους χριστιανούς, η αγαθότατη Πρόνοιά του τρυπάει την καρδιά τους και τη συνείδηση και τους παροτρύνει για την εξάσκηση της αρετής και της μετάνοιας.

Και εάν αυτοί φροντίσουν τη συνείδηση, αυτοί γίνονται γνήσιοι μαθητές του Σωτήρα Χριστού και σώζονται. Επίσης, και στις καρδιές όλων των κακόδοξων έρχεται αυτή η θείκη φωνή, που ηχεί ωραία σαν σάλπιγγα και λέει: **«Άνθρωπε, δε σκέφτεσαι καλά. Δε βλέπεις πόσα ανήκουστα θαύματα κάνει η Ορθόδοξη Εκκλησία; Δε βλέπεις ότι από τον καιρό του χωρισμού στην Ανατολική Εκκλησία δε λείπουν ούτε τα θαύματα ούτε οι Άγιοι ούτε οι Μάρτυρες, ενώ στην αιρετική Εκκλησία δεν υπάρχει τίποτα**

Τέτοιο;».

Να ένα πολύ προφανές παράδειγμα. Στο νησί της Τήνου πόσοι Λατίνοι υπάρχουν; Αυτοί, ομολογουμένως, βλέποντας στον Ορθόδοξο Ναό του Ευαγγελισμού τα θαύματα που γίνονται κάθε φορά από την εικόνα της Κυρίας μας Θεοτόκου, δε λένε βέβαια μεταξύ τους, γιατί στους Ορθόδοξους χριστιανούς να εξακολουθούν τα θαύματα και εμείς να είμαστε άμοιροι αυτών των χαρίτων; Αυτό βέβαια το βλέπουν και το αισθάνονται, **αλλά η κακή προαίρεση και η ενέργεια του Σατανά τους εμποδίζει να έρθουν στις αγκαλιές της σωστικής Κιβωτού, της ορθόδοξης Εκκλησίας.**

Επίσης, η άρρητη οικονομία του Σωτήρα μας Ιησού Χριστού έκανε τις κατάλληλες ενέργειες και τυπώθηκαν στην Ευρώπη όλα τα Συγγράμματα των ένδοξων Αγίων Πατέρων της Εκκλησίας, τα οποία οι θεολόγοι των διάφορων αιρέσεων που υπάρχουν εκεί να ζουν μέσα στην πολυτέλεια, και μέσω αυτών βλέπουν πού έγκειται η αλήθεια και ομολογούν ότι η πρωτότοκος Εκκλησία είναι αυτή των Ορθοδόξων. Γιατί, λοιπόν, επιμένουν στο μη ορθό τους δόγμα; Επειδή αναδεικνύοντας το κακόδοξο φρόνημά τους και ανατρεφόμενοι καθημερινά με τη χλιδή και τον εξεζητημένο τους βίο, δε θέλουν να υποκύψουν σε νηστείες και κακοπάθειες, που υπαγορεύει η δική μας Ορθόδοξη Εκκλησία.

Μεταξύ πολλών άλλων απόρρητων οικονομιών, τις οποίες εργάζεται η θεία Πρόνοια για τη σωτηρία και την επιστροφή του καθενός, που αδυνατούμε να καταλάβουμε εξαιτίας της ατέλειας και της αδυναμίας του νου μας, βλέπουμε ιστορικά και ειδικά κάποια θαύματα, με τα οποία αποδείχθηκε η ακραία συγκατάβαση και ευσπλαχνία του Θεού.

Δεν ήταν διώκτης της Εκκλησίας του Χριστού ο Απόστολος Παύλος; Πώς ο ίδιος ο Ιησούς μας εμφανίστηκε σε αυτόν καθοδόν και τον έκανε σκεύος εκλογής; Δεν ήταν ο Άγιος Ευστάθιος ειδωλολάτρης και ασεβής; Πώς επίσης εμφανίστηκε σε αυτόν ο Κύριός μας Ιησούς και τον έκανε γνήσιο οπαδό του; Επίσης το ίδιο ακριβώς βλέπουμε και στον Άγιο Προκόπιο και σε πολλούς άλλους που ήταν άλλοτε οπαδοί διάφορων αιρέσεων, όπως ο Αββάς Γεράσιμος, ο Μέγας Ιωαννίκιος, ο Άγιος Αυγουστίνος και πολλοί άλλοι, οι οποίοι υπερφυσικά οδηγήθηκαν, απέφυγαν την πλάνη και έστησαν τρόπαιο κατά του αντιπάλου.

Μήπως μεροληψία από τον Θεό; Απομάκρυνε τη βλασφημία! Αλλά επειδή η αγαθότητά Του γνωρίζει την αγαθή τους καρδιά και την κλίση τους προς την αγαθή αρετή, γι' αυτό τους λύτρωσε από την αίρεση και κακοδοξία που υπέπεσαν εξαιτίας της άγνοιάς τους.

Αυτό το ίδιο και τώρα κάνει η θεία Πρόνοια, που ενεργεί μυστηριωδώς τα σωτήρια, αλλά εμείς με τη θέλησή μας επιμένουμε στα κακά και γι' αυτό αποκρούουμε το θείο έλεος.

Δεν πρόκειται μόνο για τους αιρετικούς, αλλά και για εμάς τους ορθόδοξους, που θα τιμωρηθούμε περισσότερο στην κόλαση για το κακό μας παράδειγμα και μάλιστα εκείνοι όσοι, αν και είναι ορθόδοξοι, διαδίδουν τέτοιες κακόδοξες γνώμες εναντίον της Εκκλησίας, θα τύχουν μεγαλύτερη καταδίκη.

Έρχεται ομολογουμένως κάθε φορά η Θεία Χάρις στην καρδιά του Ορθόδοξου Χριστιανού και τρυπώντας την καρδιά λέει σε αυτόν: «Σταμάτα την αμαρτία, μην κρατάς κακία κατά του αδελφού σου, στρέψου εναντίον του άδικου, μη μολύνεις το κατ' εικόνα και ομοίωση, επαγρύπνησε, να είσαι σε εγρήγορση, εξομολογήσου πριν σε καταβάλλει ο θάνατος». Εμείς όμως επιμένοντας και καταφρονώντας, τι άλλο μας περιμένει παρά η κόλαση και αιώνια καταδίκη! Το ίδιο γίνεται και στους

λεγόμενους αιρετικούς, οι οποίοι μη έχοντας την υιοθεσία και τη σφραγίδα του Αγίου Πνεύματος υπόκεινται σε ανήκουστα πάθη και λάθη, τα οποία δεν τους επιτρέπουν να απαλλαγούν από την επικείμενη απάτη.

Όσον όμως αφορά τους κακόδοξους Ιεραποστόλους, «οίτινες κηρύττοντες το Ιερόν Ευαγγέλιον και αναιρούμενοι υπό των ειδωλολατρών, εάν θα τύχωσι σωτηρίας ή ου;» [οι οποίοι κηρύττοντες το Ιερό Ευαγγέλιο και αποδεχόμενοι από τους ειδωλολάτρεις, εάν θα σωθούν ή όχι;], σε αυτό αποκρινόμεστε, ότι αυτοί είναι αδύνατο να σωθούν και να τύχουν παρηγοσίας, γιατί εκ των προτέρων είναι εντελώς ξένοι από τον Χριστό και εάν-σύμφωνα με τον ουρανοβάμονα Παύλο- κανείς δε στεφανώνεται, εάν δεν αγωνίζεται νόμιμα, πώς αυτοί, που βλασφημούν την υπόσταση του Θεού Λόγου, όπως οι Αρειανοί και οι Νεστωριανοί, οι πρώτοι βλασφημώντας ότι σε κάποιον χρόνο έγινε ο Θεός Λόγος, ενώ οι άλλοι ότι στην υπόσταση του Λόγου δε υπήρξαν οι δύο φύσεις, της Θεότητας και της ανθρωπότητας, γι' αυτό και αποκαλούν τη Θεοτόκο, όχι Θεοτόκο-οι ασεβέστατοι-, αλλά Χριστότοκο, ενώ άλλοι βλασφημώντας την υπόσταση του Αγίου Πνεύματος, όπως οι Μακεδόνιοι και οι Λατίνοι και άλλοι το αειπάρθενο της Κυρίας μας Θεοτόκο και αποστρεφόμενοι τις Ιερές Παραδόσεις και τις ενέργειες του Αγίου Πνεύματος, που διενεργούνται από τους Άγιους Μάρτυρες και τα Αγία λείψανα με πολλά θαύματα και υποβαλλόμενοι όντως σε πάρα πολλές κακοδοξίες, πώς θα στεφανωθούν; Και βέβαια δε θα στεφανωθούν!

Και έπειτα, αυτοί κηρύττοντας το όνομα, δήθεν, του Χριστού υποκρύπτουν πολιτικοθηρησκευτικούς σκοπούς για εξαίπωση της πολιτικής τους ισχύος και όχι σύμφωνα με το φρόνημα του Κυρίου μας Ιησού Χριστού και των ενδόξων Του Αποστόλων, οι οποίοι με το ορθόδοξό τους κήρυγμα και τα άπειρά τους θαύματα αναζωογόνησαν τα έθνη και τα οδήγησαν στην ευσέβεια. Το χάρισμα του μαρτυρίου δόθηκε κυρίως μόνο στους ορθόδοξους χριστιανούς, οι οποίοι παρουσιάστηκαν μπροστά στους τυράννους και στους ασεβείς ως φίλοι Χριστού, έστησαν τρόπαια μπροστά τους και το παραδέχτηκαν με ομολογίες κάτω από την ισχύ πολλών ανήκουστων τιμωριών.

Μέγιστη απόδειξη, η οποία αναδεικνύει την αλήθεια, είναι ότι και μετά το Σχίσμα των Δυτικών και μετά την απόσχιση πολλών άλλων αιρετικών προγενέστερων και νεότερων από τη δική μας Ορθόδοξη Εκκλησία, η Ανατολική Εκκλησία ανέδειξε πολλούς Μάρτυρες και Όσιους και Ιεράρχες που έλαμψαν στην Αγιότητα, ενώ οι ομηγύρεις των Αιρετικών έμειναν και μένουν απογυμνωμένες από αυτά τα υπερφυσικά χαρίσματα. Και εάν αυτοί καυχώνται ότι στην Κίνα ανέδειξαν μάρτυρες τους-όπως λέγεται-ιεραποστόλους, αυτοί όχι μόνο εξαιτίας των λόγων που είπαμε είναι μακριά από τα στεφάνια, αλλά εξετάζοντας με διαύγεια το ζήτημα αυτό, θα αποδειχτούν αυτοί ως απλοί στρατιώτες, οι οποίοι, όπως οι κομιτατζήδες, πολλοί σφαγιάστηκαν από τους Κινέζους. Καθόλου δεν τους έμεινε καιρός για να επιδείξουν την καρτερία τους και να δοκιμαστούν με διάφορα βάσανα και τιμωρίες, καθώς αναδείχτηκαν οι γνήσιοι Μάρτυρες του Χριστού, αφού, αν γινόταν αυτό σε αυτούς, όλοι-τολμώ να πω-θα θυσίαζαν άπειρες φορές στο βωμό του Δία για να αποφύγουν τα βάσανα.

Για ενίσχυση και επισφράγιση των παραπάνω λόγων μου καταθέτω το παρακάτω ιστορικό, το οποίο βέβαια θα επισφραγίσει την αδιαφιλονίκητη αλήθεια της Εκκλησίας.

Κάποιος διάσημος Ιεροκήρυκας της Εκκλησίας μας, πριν από κάποια χρόνια, σε κάποιον Ιερό Ναό της Κωνσταντινούπολης στο Σταυροδρόμι, απήγγειλε λόγο από τον άμβωνα, ο οποίος τόνισε ιδιαίτερα το θέμα της ανταπόδοσης των καλών έργων, αποδεικνύοντας μέσα από ευσεβείς μαρτυρίες και μαρτυρίες από την Αγία Γραφή ότι μόνο τα καλά έργα που συνοδεύονται από την ορθόδοξη πίστη σώζουν

τον άνθρωπο, αναπτύσσοντας το «πίστις άνευ έργων νεκρά εστι και έργα άνευ πίστεως νεκρά εισι και ουδέν ωφελούσιν» [η πίστη χωρίς τα έργα είναι νεκρή και τα έργα χωρίς την πίστη είναι νεκρά και δεν ωφελούν σε τίποτα].

Ένας νέος από τους εκεί ακροατές, πολύ περίεργος και καταλαμβανόμενος από τη σκέψη, όπως έχει λεχθεί, ότι και οι αιρετικοί με τα καλά έργα θα σωθούν, πήγε μετά την απόλυση της Ιερής Λειτουργίας στο κελί του λεγόμενου Διδασκάλου και είπε σε αυτόν: «Πανοσιότατε πατέρα, σήμερα μεγάλη εντύπωση μου προξένησε ο λόγος σας, αλλά επειδή ακόμα με διστάζει ο λογισμός μου, γι' αυτό θα σας κάνω την εξής ερώτηση: εάν δύο σώφρονες και ανεπτυγμένοι άνθρωποι, ο ένας είναι τέκνο της Ορθοδόξου Εκκλησίας μας και ο άλλος υποτάσσεται στις αιρέσεις που υπάρχουν, αυτοί-λέω- κάνουν έργα θεοφιλή και θεάρεστα, είναι ελεήμονες, αμνησικάκοι, σώφρονες, περιφρουρούν τη δικαιοσύνη και κάθε άλλη αρετή, αυτοί όταν πεθάνουν, θα σωθούν εξίσου;».

Σε απάντηση, ο Διδάσκαλος βγάζοντας από το πορτοφόλι του ένα χαρτονόμισμα αξίας εκατό φράγκων, είπε αυτό: «αυτό το χαρτί τι αξίζει;». Ο νέος απάντησε: «εκατό φράγκα». Τότε του παρουσιάζει και ένα άλλο χαρτί από χρυσό, το οποίο συνήθως χρησιμοποιούν σε διαφημίσεις και του λέει: «αυτό πόσο αξίζει;». Ο νέος τότε είπε: «αυτό το χαρτί δεν αξίζει ούτε δύο λεπτά». «Και πώς», του είπε ο Ιεροκήρυκας, «δεν αξίζει, ενώ είναι παρόμοιο με το άλλο και μάλιστα φαίνεται πιο ωραίο;». Τότε ο νέος του λέει: «το πρώτο έχει την αξία του, γιατί έχει τη βασιλική σφραγίδα, ενώ το δεύτερο είναι άχρηστο, γιατί του λείπει αυτή η σφραγίδα». «Να, παιδί μου», του είπε ο Ιεροκήρυκας, «με αυτό το παράδειγμα λύθηκε η απορία σου. Καθώς το πρώτο χαρτί ανήκει στον Ορθόδοξο Χριστιανό, του οποίου τα θεάρεστα έργα είναι επικυρωμένα με τη Βασιλική σφραγίδα και θα καταταγούν στο Βασιλικό Ταμείο, ενώ το άλλο χαρτί μη έχοντας αυτή τη σφραγίδα θα αποβληθεί έξω».

Αφού άκουσε αυτά ο νέος και συγκινήθηκε πολύ, έπεσε στα πόδια εκείνου του πνευματικού πατέρα και με δάκρυα εξέφρασε τις ευχαριστίες του, διότι τον απάλλαξε από την εσφαλμένη εκείνη άποψη.

Αυτά, αγαπητέ, αρκούν ως απάντηση στην ερώτηση και απορία σου και μπορείς να τη μεταφέρεις και σε άλλους αγαπητούς φίλους σου.

Να είσαι καλά!

Γράφτηκε στα Κατουνάκια του Αγίου Όρους στον Άθω
Την 6^η Οκτωβρίου 1910
Από τον ελάχιστο Δανιήλ Μοναχό Κατουνακιώτη

«ΕΞ ΕΡΗΜΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ»
Γέροντος Δανιήλ Κατουνακιώτου
Τόμος Ε'
Έκδοση Μοναστικής Αδελφότητας Δανιηλαίων 1985

Απόδοση στα Νέα Ελληνικά
Τερζή Όλγα
Πτ. φιλοσοφικής σχολής (Α.Π.Θ.)